

Cultures

TEATRE | MÚSICA | LLETRES | DANSA | ART | TRADICIONS | CINE | TELEVISIÓ

Entrevista Joan Esculies

Historiador. En una bibliografia farcida de títols sobre la política catalana del segle XX, amb especial incidència en la figura de Josep Tarradellas, el manresà suma ara una obra en clau hispana que signa amb el barceloní David Martínez Fiol. Un llibre sobre la incapacitat d'Espanya per canviar

«Espanya va tenir el 1917 el seu moment per modernitzar-se, però no ho va fer»

► El manresà indaga juntament amb David Martínez Fiol en les claus del fracàs dels moviments de canvi a l'Estat fa un segle

Toni Mata i Riu

BELLATERRA

■ La conjuntura internacional va donar a Espanya una oportunitat per modernitzar-se, ara fa un segle, però no la va aprofitar tal com expliquen David Martínez Fiol i el periodista i historiador Joan Esculies (Manresa, 1976) en el llibre *1917. El año en que España pudo cambiar*. Una obra que dona pistes per entendre el present.

■ Espanya podia haver canviat l'any 1917?

R Durant la 1a Guerra Mundial, la gent d'idees republicanes estava a favor dels aliats perquè creien que s'acabaria amb el vell règim, representat per les monarquies alemanya i austrohongaresa, i pensaven que de la guerra en sortiria un món millor. Cada país va viure la seva pròpia revolució, i la d'Espanya en va ser una més.

■ Però Espanya va ser neutral en aquell conflicte.

R Sí, però de sotamà ajudava els aliats i es feia els ulls grossos amb els alemanys.

■ Quina revolució hi va haver a Espanya aquell any?

R Fins ara, d'això n'havia parlat Juan Antonio Lacomba en el llibre *La crisis militar de 1917: Maura y las Juntas de Defensa*, l'any 1965. Amb en David Martínez Fiol, després d'escriure *12.000! Els catalans a la Primera Guerra Mundial* (Ara Llibres, 2014), vam pensar de fer una continuació centrada en el 1917 perquè teníem força material. Però no podia ser en clau catalana perquè la crisi del 17 -política, social i militar- era una crisi espanyola, que va acabar amb un govern de concentració, el primer en què va participar la Lliga Regionalista de Francesc Cambó.

■ Diu que hi va haver una triple crisi política, social i militar?

R La Primera Guerra Mundial es va viure entre els aliats en clau republicana. I, a diferència del que sostenia Lacomba, nosaltres apuntem que la crisi espanyola s'ha de posar en una perspectiva internacional. Uns fets van im-

Joan Esculies situa els intents renovadors de l'Espanya del 1917 en un context internacional de canvis

pactar en altres: la revolució russa del febrer del 17, en els fets d'Espanya, com altres processos que van tenir lloc en llocs com Suècia i Irlanda. El que passa en un indret té reflex en un altre: ho veiem ara amb els moviments nacionalistes i populistes.

■ Què va passar, doncs?

R Es va iniciar un procés per fer trontollar el sistema polític de la Restauració, conegut com *el turno dinástico*, que sostenia el rei Alfons XIII. I qui va començar a trencar això va ser la Lliga, que volia participar en la contesa electoral. El 1917 es van posar en marxa dos processos: una assemblea de parlamentaris i una vaga general.

■ Què era l'assemblea?

R Un projecte de reforma des de les elits, bàsicament perifèriques, buscant alguna aliança amb els conservadors i els liberals, però no va funcionar. La intenció era transformar el regnat en una monarquia parlamentària.

■ Catalans i bascos també volien un tros del pastís?

R És que el *turno* no funcionava: la guerra havia provocat una inflació de preus brutal a Espanya, es va produir una crisi econòmica forta i, socialment, hi havia l'im-

EL LLIBRE

1917. EL AÑO EN QUE ESPAÑA PUDO CAMBIAR

AUTORS
Joan Esculies i David Martínez Fiol

RENACIMIENTO. 27,90 EUROS. 636 PÀGINES

pacte de la pèrdua de les colònies el 1898. Per això, aquestes elits volien unes eleccions i no un rei posant i traient governs, que d'això anava la Restauració. El *turno* patia un desgast, era inestable.

■ Qui hi perdia, si aquest sistema canviava?

R La Lliga defensava la burgesia tradicional, amb uns interessos enfrontats a dues elits de terratinents que s'anaven intercanviant el poder: els oliverers i els del blat de moro. La proposta de la Lliga era la monarquia parlamentària.

■ Què va passar amb la vaga?

R Va tenir lloc al mes d'agost, fruit d'una reforma prevista des de baix, des del republicanisme, una part del socialisme, l'anarcosindicalisme..., per intentar canviar el règim des d'un sentit republicà.

■ Es vivia un moment tens.

R Tots aquests vectors van confluïr el 1917, i hi havia un element clau, les ciutats, que era el primer lloc on arribaven: Barcelona, València... i s'hi afegien Sevilla, Bilbao, Madrid... Una reforma de l'Estat des de la perifèria, i com ara amb Podemos, sortia de la ciutat.

■ Espanya podia haver canviat, però la història ens diu que no ho va fer. Per què?

R D'una banda, els elements més conservadors, davant del que va passar, van pensar que podrien prendre mal, i la Lliga no hi va donar suport. I, des del centre, es va jugar molt amb la visió que la reforma era un projecte separatista.

■ Això no falla mai.

R Es van activar els ressorts emocionals, com ara. La paràlisi del PSOE o la semiparàlisi de Podemos té a veure amb això. El 1917, els reformistes no van poder explicar que no eren separatistes.

■ Paral·lelismes notables?

R El moment polític actual és diferent, i hi intervenen molts factors, però hi ha una música de fons que ajuda a entendre les dinàmiques actuals. L'agost del 1917, amb l'Assemblea de Parlamentaris i la vaga, hi va haver un *momentum*, però no va sortir bé.

«La intenció de les elits perifèriques era posar fi al 'turno' i instaurar una monarquia parlamentària»

«La vaga general del 17 va ser reprimida i la Lliga de Cambó va entrar en un govern de concentració»

■ L'eterna història d'Espanya.

R Hi ha un exemple molt aclaridor. Des del mateix exercit hi havia voluntat de reforma i modernització. Però als qui ho proclamaven, els van dir que no estaven al costat de la pàtria. I a un dels que s'havia significat, el coronel Benito Márquez, el van enviar a reprimir la vaga a Sabadell, i va dur a terme la repressió més bèstia. Els militars reformistes no es van posar al costat dels obrers, a l'inrevés que a Rússia. El balanç va ser que es va reprimir la vaga i es va ignorar l'Assemblea. A la tardor, mort Prat de la Riba, Cambó va entrar al govern de concentració, i els republicans li van retreure que s'apuntés al *turno*.

■ Què va passar després?

R El 1918, es va acabar la guerra. A Catalunya es va iniciar una campanya autonomista per demanar un estatut, però la vaga de la Canadenc del 1919 ho va tallar i la Lliga es va posar a favor de la repressió dels treballadors de la mateixa manera que el 1923 va avalar la dictadura de Primo de Rivera.

■ Era ingenu pensar que podia haver canviat alguna cosa?

R Es necessitava trobar una figura forta per fer les reformes, però Maura no va voler jugar aquesta carta. Avui passa el mateix, Espanya no té un líder que sigui prou fort al seu partit i tingui influència més enllà dels seus votants.

■ Què hi perdia Alfons XIII?

R Tenia por perquè veia com anaven caient altres monarquies europees. El 1918, Alfons XIII va parlar amb Cambó perquè li solucionés el tema català, però va muntar la campanya autonomista i el rei el va deixar caure en desgràcia.